

ՅԱԿՈԲ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Ե Գ Ի Պ Տ Ո Ս

(ՊՈԷՄ)

Ե Ի

ԱՐՁԱԿ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

891.99
Գ - 96

891-99
4-96

Արշակ
01 JAN 1989
DEC 2011

Ե Գ Ի Պ Տ Ո Ս

(ՊՈԷՄ)

Հրապարակված
Հունվ. 20, 1938

Ե Ի

ԱՐՁԱԿ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գրեց՝

ՅԱԿՈԲ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

ՆԻԻ ԵՈՐԲ

1938

27 MAR 2013

26743

3405-87

ՑԱՆԿ ՆԻԹԵՐՈՒ

	Էջ
Եզիպտոս «Պոէմ»	5
ԱՐՁԱԿ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ	
Վաղևա Յաղթանակ	23
Անցնող Տարին	25
Ռազմերգութիւն	27
Մեկնող Ընկերներուն	32
Ձմեռնային Սիրտ	34
Շնորհակալութեան Օր	35
Զինադադար	38
Ազատութեան Արձանին	42
Լեռներգութիւն	45
Մեր Բանակին	50
Սքալինին	52
Տիմիրբով	54
Օրջոնիկիձէ	57
Արեւատօն	61
Հոկտեմբերին	65
Նոյեմբերին	67
Ողջուներգ	70

ԾՈՎԱՓԸ

Լուսանանանչ ու շփեղ աղամանդի մը պէս հեռուէն
կը շողա Ափրիկեան ցամաքամասը —

Լայնատարած

Ու ամեհի...

Սահարայի տօթակէզ շունչը կը հպի Միջերկրակա-
նի մեղկ ալիքներուն,

Որոնք Մայիսեան առաւօտով կը լոգնան աւագա-
վառ ավերուն վրա...

Հագար ցեղերու եւ հագար ժողովուրդներու բար-
բարոս բայց խոստմնալից հառաչը կ'անցնի
վիթլսարի ալիքի մը պէս,

Որ կրնա աշխարհներ ցնցել...

Կ'զգամ անթափանց անտառներու շարժումը վայրի
Ու մէջս կը մրրկին կատաղի վագրերու տարերային
յուզումներն ու սէրերը հանդէպ այս անբաղդ
աշխարհի, որ արիւնաքամ կը տփա օտար գար-
շապարներու ներքեւ:

Բա՛ց ինձի ֆու քեւերդ տրտմալար ու նկուն

Եգիպտո՛ս,

Իմ արեւահոս՛,

Իմ երա՛զ,

Ու քող որ ֆնարս հնչեցնէ նորածագ առաւօտներուդ
Քարմ ու յորդահոս լուսերգութիւնները,

Ու երակներուս մէջ զգա՛մ ըմբոստութեանդ կիրքն,

Ու անկախութեան սուրացող ֆու ոգիիդ պոռթկու-
մը խելայեղ...

Կ'ուզեմ շնչել ֆու արեւդ կեանսավառ

Ու անապատներուդ կրակը հոգիիս մէջ հաւաքել...

Ես կարօտցեր եմ քեզի

Եգիպտո՛ս,

Իմ հոգի,

Իմ եղբայր,

Իմ սէ՛ր,

Դո՛ւն, որ այս տրտմանալած երկրին վրա խաւ-
րէն յորդող առաջին ազգն ըլլալ կը ճգտիս,
Եթովպական խաւարումէն յետո, որուն քալիծը
դեռ կ'եռա սրտերու մէջ արդարախոհ...

Եգիպտո՛ս,

Դուն, որ լուսահոս առաւօտներու կարմիր ուղին
ես բռներ,

Ողջո՛յն քեզի

Նորաշունչ երկիր,

Պայծառ տրտմութիւն,

Կարմիր Հրաբուխ...

* * *

ԱՌԱԽՕՏ

Պղնձեա շէկ արեւ մը կը յորդի հորիզոնէն ու կը
տարածւի Միջերկրականի կապոյտ ջուրներուն
վրա,

Մայիսեան մեղմ գոլ մը կը շոյէ ջուրն աղի ու ա-
ւազներուն մէջ կը լուծւի սպիտակափառ...

Ծովափին վրա հսկող արմաւենիներու խումբ մը
իր քեւերը կը բաբալսէ եւ իր սլացիկ հասակը
կ'օրօրէ,

Լայն քեւերով արագիլ մը կ'անցնի Նեղոսի վրա-
յէն, որ ոսկիներու մէջ կը ծփա,

Սպիտակ էշ մը իր քափանցիկ շուքը կը ճգէ բերրի
հողին վրա,

Տարօրինակ կենդանիի մը խենդ ճայնը կը լսի
գետափէն,

Կ'արքնա՛ հնամեա Եգիպտոսը,

Ոսկի ու արմաւենաբոյր առաւօտով, որ տաք արե-
ւին ծոցը կը վազէ,

Քիչ վերջը երկնքի ոսկին կը փոխւի կիզիչ ար-
ծաքի

Եւ անապատին ջերմ շունչը կը շոգիւմա արեւէն
յագեցած օդին մէջ,

Հրդեհ կա երկնքի ծոցը —

Համատարած ու բոցավառ հրդեհը խորհրդաւոր
առաւօտեան...

Կ'արքնա արեւի եւ անի այս սփանչելի երկիրը,
Եգիպտո՛ս,

Անապատի վարդն հրաշալի,

Դարերու ամայութեան մէջէն երկարող այս անմա-
հուքիւնը շքեղ,

Արեւելքը նոր ու լուսասփիւռ...:

* * *

ՔԱՂԱՔԸ

Խնկաբոյր եւ հմայիչ լուսքեան մը մէջէն կ'արքնե-
նա փաղաք ծովափնեա

Մութի խոնար վարագոյրը արեւմուտքին վրա նե-
տելով...

Մարգարէի մագաղաքեա ճայնը կը հնչէ կոկորդէն
մոլլաներու,

Արմաւենիներն ու արմաւագգիները ոսկի պսակներ
կը հագնին,

Աւատականութիւնը իր դաժան գլուխն է քաղեր
Քսաներոդ. Դարու բարձին մէջ...

Բամպակենիներու մշկահոտ բոյրը անուշ երագներ
կուտա հարուստին,

Որ կը յուսա բուրգերուն վրա կմալսփէ յուշար-
ճաններ շինել իր արիւնահոտ փառքին հա-
մար...

Մոռցած է փարաւոններու լեգուն,

Գուրանին հաշիշը տարածւեր է ամեն կողմ,

Բայց արաք աշխարհը ըմբոստութեան խօսքեր
կ'արտասանէ իր նախկին տէրերուն դէմ, ո-
րոնք արիւնաքամ ըրին զինքը...:

ԹՇԻԱՌՈՒԹԻՒՆ

Կիզիչ արեւին տակ կ'աժ է ֆելլահին մէջքը,
Նեղոսի ափերուն վրա աշխատաւորը կը հաւաքէ
ձիւնասպիտակ բամպակն ու ոսկեգոյն ցորենը,
որ իրը չեն,
Անոր քրտինքը կը վազէ անողոք շահագործման կա-
պարածայր մտրակներուն տակ,
Ու բոսիկ ռոտերը կ'այրին դիրտախառն հողին
մէջ, որ իր գերեզմանը եղաւ եւ սակայն պիտի
դառնա հիմն իր փրկութեան,
Երբ մոլեռանդ մասսան մոռնա Մարգարէն եւ աչ-
քերը դարձնէ Մարքսին...
Ա՛հ, ինչ անպատմելի առատութիւն պիտի տիրէ
այս արփաւէտ երկրին մէջ,
Երբ լենինին ձայնը հնչէ հոս ալ
Ու ֆելլահը ծառանա փաշային դէմն անսիրտ,
Երբ իմփերիալիզմի չարաղէտ շուքն ընդմիշտ ան-
հետանա
Եւ Ազատ Սուտանին արծաթ երգերը հասնին բուր-
գերուն ու տելդային...:

* * *

Ի՛նչ ահաւոր է քշառութիւնը այս տօթավառ ա-
րեւներու ու պայծառ լուսիններու քաղաքին
մէջ,
Որ հարուստին ծոցը պառկող անպատկառ պոռնիկ
մըն է...
Կուշտ փաշաներու ու գոհունակ մոլլաներու քովէն
անցնող սա բոսիկներու բանակը դիտեցէք,
Հազիւ քէ հողագոյն քուրջ մը կը ծածկէ տանջա-
հար մարմիններն անոց...
Սովը բոյն է դրած անոց ոսկորներուն մէջ

Ու մուք երագներ են քարացած շատերու անաչ
խոռոչներուն մէջ...
Ազատ Արաբուհի մը իր կմախտիպ երեխան կըռ-
նակն է առեր ու ծիծնէ է տւեր երկրորդին,
Մերկ մանկտի մը կտոր մը լաթի մէջն է ծւարեր
եւ ուժ չունի ելլելու...
Դեռատի աղջնակ մը, որ դէմքին վրա կանաչ նշան-
ներ ունի, սիկարեթի կտորներ կը հաւաքէ,
Ու քսունամեա կոյր մը իր ձեռքն է երկարեր ան-
ցորդներուն, որոնք կ'անցնին սառն ու ան-
տարբեր...
Երեխաներ ու հարսներ, ծերեր եւ պառանքի փո-
ղոցներն են քափեր ու լոթարիա կը ծախեն,
Աղաչանքի քախիծը կը մրոտէ բոլորին ալ դէմքը
ցառոտ
Ու անոնք կը հալածեն քու շուքը շարժուն... —
Ա՛հ, միլիւ մը, խաւակ, գրացէք,
Կը մուրա Եգիպտոսն առատաբերք,
Հարուստ ու ոսկերեռն Եգիպտոսն անողոք,
Որ ինգլիսները օտար ֆինանսատէրերուն եւ փաշա-
ներուն է ծախեր...
Նեղոսին ջուրերը այս տարի աւելի պղտոր կը վա-
զեն
Եւ կ'ըսի, քէ կիզիչ խորշակներ կ'սպասին անա-
պատէն...
Կ'ըսեն, քէ աւազին մէջ ալիք ու մրրիկ կա
Եւ արեւը կարմիր հրդեհներ պիտի պոռթկա...
.
Վայրի արմաւենիներու վրայէն սահելով իմ պա-
տուհանէս ներս վազեց արեւն այս առաւօտ
Երկրի եւ երկնքի անուշ ջերմութիւնը մաղելով
սրտիս մէջ...
Վառի՛ր, արեւ հրաշալի,

Փրկութեան եւ կեանքի ոսկեշող ազրիւր,
Լոյսի եւ իմաստութեան անսպառ սյուք-կում,
Արեւելի կարմիր օդաչու,
Սիրտս բա՛ց է քեզի,
Ողորդէ՛ զիս,
Ու լուսաւորէ՛ այս ամայութիւնն անհուն...

* * *

ԳԻՇԵՐ

Եգիպտական անդորր ու առատ գիշերը կը մաղւի
Մայիսի գլխին,
Անհետացող շֆեղ արեւը իր կարմիր եւ բոցավառ
հրդեհը հորիզոնի գիրկն է նետեր —
Մութ ու խաղաղ արահետ մը քաշելով իր ետին...
Խոնավութեամբ քրծւած օդը կը քանձրանա Մի-
ջերկրականի գեղեցկութեամբ
Ու մերթ կը հողմահարէ արմաւենիներու գլուխը
նագելանման
Եւ նեղոսի վրա լացող ուռիներու խորհուրդները
տրտմաբախիծ...
Քիչ յետո անամպ երկնքի մէջ կը բացւի աստղերու
պարտէզը լուսասփիւռ
Տարածութենէ տարածութիւն լոյսերու հեղեղ մը
շատրւանելով,
Անամպ երկինքը հետգհետէ կը շֆեղանա եւ պայ-
ծառաշող սպիտակութիւն մը կը հագնի...
Աստղերու հարսանիք է կարծես...
Ամեն մթութիւն կը շուշանանա,
Խաւարը կը լուծւի եւ լոյսի անձրեւներով կ'իջնէ
ֆաղափին վրա...
Աւելի յետո լիալուսին մը իր սպիտակ առագաստ-
ները կը բանա կաթնաթոյր գովութիւն մը

սրսկելով լոյսէ անհունութեան վրա, որ մար-
գարտեա աւազներու մէջ կը կորսւի...
Եգիպտական գիշերն այսպէս կը լայննա ու կը տա-
րածւի,
Կը հասուննա եւ կը բացւի հրաշունջան վարդի մը
պէս, որ դէպի առաւօտը կ'երկարի —
Զգլխիչ բոյր մը սփռելով անամօք ֆաղափին եւ
գիւղերուն վրա, որոնք կը ֆնանան խորթ եղ-
բայրներու պէս...
Ու երբ այսպէս քշառութիւնը կը նիրհէ
Գիշերը պայծառ խորհուրդներով կուգա,
Լուսէ երազներով կուգա,
Խոստումներով ու ոստումներով կուգա...
Յոյսերով ու լոյսերով կուգա,
Վառ ու հրաշալի գիշեր...

* * *

ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Դժոխքէն փախչող բոցերալս վիշապի մը պէս գը-
նացքը կը սուրա դէպի մայրաֆաղափ
Իր գլուխը խրելով անցնող դարերու փոշիին մէջ,
Դարերը կ'անցնին սլաքովիչ, փարաւոններու գեղյ
ու ահաւոր բռնատիրութեան դաժան յուշերը
փռելով առջեւ...
Արեւէն հալածական խորշակ մը կը հարւածէ նե-
պընթացին կողերը
Ու կ'սպառնա իր շունչին կրակովը խարկել
վիշապը բոցերալս, որ դժոխքէն է փախեր...
Աւազի հատիկները ներմակ թիթեռնիկներու պէս
կը թռչին օդին մէջ
Բռնկած լոյսը իրենց թւերուն վրա ծեծելէն:

Բուրգերուն շուքը կարծես ինկեր է երկաթուղիին վրա
 Եւ Թուրք-Անիս-Ամենի ոգին կը լողա Նեղոսի ջու-
 րերուն մէջ,
 Հին դարը կը վերակենդանանա...
 Նոր ստրուկները կ'աշխատին ցորենի դաշտերուն
 մէջ արեւախամո,
 Ցորենի ոսկի դաշտերուն մէջ, որոնք սակայն ի-
 րենցը չեն...
 Ծանրախոհ գամէշ մը կալ կը դառնա յարդէ շրջա-
 նակի մը մէջ, որ ցորենի ոսկիով կը թանձրա-
 նա,
 Ֆելլաքին մէկը յարդը հովին կուտա ու հիւրեղ ցո-
 րենը պարկերուն մէջ կը լեցնէ...
 Ու կը դառնա գամէշն հեզ ու ծանրախոհ, կամի
 սրածայր խնամարարով պատռելով հասկն հիւ-
 րեղ,
 Ու հողին բարիքը կը կուտակուի արեւագոյն դէգե-
 րով:
 Անօթի գիւղացիին ֆրտինքը կը հոսի առատ Նեղո-
 սի ջուրերուն պէս,
 Հողը կ'անի սաստկութեամբ ու կը փոփոխուի,
 Հասակ կ'առնեն բամպակի հումտերը տերեւագ-
 ցեստ,
 Վաղը սպիտակ սաւան մը փռելու համար այս այ-
 րուած դաշտերուն վրա, որոնք Նեղոսի կաթն
 են ըմպած:
 Դաժան աշխատանքի դառնակսկիծ երգը կը լսի
 ցորենի դաշտերէն,
 Երգն ողբակոծ եւ գայրացկոտ այս արեւակեանք
 եւ յուսալից օրերու, որոնք կը դարձնուին պը-
 ղընձաշող կրակներով...:

ՊԱՏԿԵՐ

Արարունի մը գամէշի մածունը գլուխն է առեր ու
 մօտակա փառքը կ'երթա ոտնաքաղիկ...
 Տարօրինակ ծառի մը տակ կը հանգչի յոգնած մշա-
 կը,
 Պատանի մը ծառերուն շուքը կը թրջէ արեւէն ֆիշ
 մը գովութիւն գողնալու համար,
 Բարձրահասակ գամբը մը իր լայն լեզուն դուրս
 է հաներ եւ կ'անիծէ այս խոշոր արեւին ստեղ-
 ծիչը:
 Սոխի դաշտի մը մէջէն ծամածուռ խրտուիակ մը
 բարեւ կուտա վախկոտ թռչուններուն,
 Բայց անանուն ու անվախ թռչուն մը, առաւօտեան
 կանաչ նախաճաշը կ'ընէ...
 Եգիպտացի հեծանուորդ մը կ'անցնի փռշտալու ճամ-
 բայէն,
 Խարխուլ Փորտ մը սայլի մը ետեւ կ'սպասէ անհամ-
 քութեամբ...
 Կիսամերկ երեխաներ իրենց աղտոտ ձեռքերով բա-
 րեւ կուտան մեզի,
 Անդին երիտասարդ մը լիահագագ երգ մը կը կան-
 չէ արաբերէն...
 Երկաթուղիի երկու կողմերուն վրա ծուլօրէն պառ-
 կած են գիւղերն ազնաւ,
 Աղիւսաշէն ցեխակոյտեր,
 Տիգրիսէն ծնած խրճիթներ —
 Մերկ թշուառութիւնը, որ արեւին տակ թանձրացեր
 ու մարմին է առեր...
 Գիւղացին այս գերեզմաններուն մէջ է որ կը մնչէ
 Ու ֆունին մէջ կը մոռնա իր յոգնութիւնն ու ժամանակ
 Եւ իր մութ երազներուն թեւեր կուտա:

Քարաշէն մզկիթի մը թելը լըբօրէն վեր կը խո-
յանա,

Անոր քով հարուստի մը մարմարեա պալատը իր
շուքը կը ձգէ մշակի մը անշուք հասակին վը-
րա...

Ու կը սուրա անպընթացը —

Ժամանակի պէս անողոք

Եւ ժամանակի պէս արագ,

Դարերու պատմութիւնը շալակին,

Ու անպատին կանաչ երակները պատռելով իր բո-
ցէ ատամներով...

Եգիպտոսն է, որ կը վազէ դէպի Ապագան,

Լուսեղ ու արեւաշունչ Ապագան, որ ազատութեան
պարեգօտն է հագեր,

Ու դարերը կը կֆին անոր առջեւ ստրուկներու
պէս...

Արմաւենիներն այսօր ծիծղուն ծափեր ունին,

Ու նեղասը աւելի տղմուտ ու արագավազ կը հոսի
դէպի ծովը կապոյտ,

Ծովն արշալուսավառ...

Հովերուն մէջ երգ ու միւրգ կա

Ու երկիրն ու երկինքը ըմբոստութեան բոցէ լեզու-
ներով կը խօսին:

ԱՐԵՒԸ

Արեւն հսկա հրդեհ մըն է վառեր մայրաքաղաքին
վրա, որ խենթ երագներով է տարւեր,
Հորիզոնէն վեր սլացող ոսկի խարոյկ մը բոցէ ծա-
ղիկներ կը տեղա ասփալթէ փողոցներուն վրա,
ուր Եւրոպայի բարբարոս դաժանութիւնն ու ա-
րեւելիի քնախտաւոր թշուառութիւնը միասին
կը քամաբողբեն...

Արեւին ջերմ ժպիտը հետզհետէ կը փոխւի բար-
կութեան քառագայթներու, որոնք անձրեւա-
յորդ կը տեղան...

Երկնքի դռներն են բացւեր ու լոյսի եւ կրակի ան-
սպառ հեղեղատ մը կը ձգեն աւագներու մէջ
խրաժ այս գոհարին վրա, որ կը վառի ու կը
բռնկի...

Գեղեցիկ ու ահաւոր լաւա մը կը խուծէ արեւէն
դուրս ու կը թափւի Եգիպտոսի գլխին, որ
լոյսին ու բոցին գինովն է դարձեր:

Կապոյտ երկինքը արեւի խանձող շունչին տակ ֆիչ
յետո կը ներմկնա

Եւ շուշանէ սպիտակագեղ հագուստ մը կը հագնի
վառ ու քառագայթարձակ...

Աւագներէն արտաբուրդ շոգիէ ալիք մը կը սա-
ւառնի

Եւ բոցերախ վիշապի մը պէս կը տարածւի,

Կը լայննա,

Ու աւելի կը հողմահարէ երկնքի բոցն արծարծուն:
Տիեզերական կարմիր բոցը կը բորբոքի եւ բամ-
պակի դաշտերուն վրա կ'իյնա որպէս երկնա-
յին կրակ.

Սեւաթեւ արծիւ մը թափ կուտա երկնավազ լոյ-
սին,

Որ հետգհետէ աւելի կը մեծնա,

Կը տաքնա

Ու կը քափանցէ

Իր վեհափառ զայրոյթին մէջ արծարծելով արմա-
ւենիները, մանկաներն ու աղամաքգեհները...

Նեղոսը կանաչագգեստ կը սողա վիթխարի պռայի
մը պէս, որուն քամակին վրա արեւն է հե-
ծեր,

Եւ այս ցորեկնային հրավառութեան մէջ կորաքա-
մակ եգիպտացիին կ'աշխատի հեգագլուխ,

Իր քրտինքներուն գոհարներն եւ ոյժին կայծերը
խառնելով բերրի հողին, որ տակաւին փարա-
ւոններու կիրքն ու արիւնը կ'արտաբուրէ...

Կուգա օր մը, երբ Ֆելլաքը կ'ըմբոստանա եւ արե-
ւը կը քօքւէ իր տօքէն

Ու կը շինէ իր կամփին բուրգերն անխորտակ,
Եգիպտոսը վերածնեալ կը շողա նոր արեւի մը
մեղմ ճառագայթին մէջ:

Նեղոսի հովիտը կը ծաղկի քամակեհներուն ըս-
պիտակայորդ ճիւղով

Եւ արմաւենիները աւելի քաղցր պտուղներով կը
բեռնաւորին,

Յորենի արտերը կը հեղեղին ռսկեյորդ հատիկնե-
րով

Եւ առատութիւնը կ'ողողէ չփառքին տունը,

Որ նոյն քափուր ցեխակոյտը մնաց շահու իշխա-
նութեան եւ հին օրերէն ասդին.

Եգիպտոս,

Վառ ու արեւահոս երկիր,

Նիւր ու վազէ՝ Նեղոսի վեհափառ ուղիներէն,

Որոնք քեզ դէպի ազատութեան կայոյտները պիտի
տանին...

Եղի՛ր սուրբ գետին պէս, յամառ ու նպատակաւոր-
լաց,

Եւ փառքը

Եւ կեանքը

Եւ հարստութիւնը — որոնք ուրիշներուն էին —
բուկդ պիտի ըլլան...:

* * *

ԲՈՒՐԳԵՐԸ

Աւագէ ալիքներուն մէջէն վեր կը խոյանան բուր-
գերը,

Վիթխարի վիշապի մը գլուխներուն պէս, որոնք
երկնքի կայոյտը կ'ըմպեն արեւովառ...

Հաստառ ու ամուր քարացած են անոնք անամօք
փառքի մը պէս, որ արիւնով է շինուր...

Կարծես դարերու ահաւոր մեղքերն են կուտակւոր
այս ցից ու սրածայր զանգւածներուն մէջ, ո-
րոնք իրենց նակատներն են փշրեր ժամանակին
հետ ընդհարելով...

Կրանիքեա հիւներէն վեր սլացող այս անհատնում
քարակոյտներուն տակ հանգչած է մարմինը
փարաւոնի մը, որ տիրած է ու ապրած,

Եւ ուզեր է իր հրէշային յիշատակը կոթողել յա-
ւերժութեան մէջ անսահման...

Ժամանակին ատամները ծամեր են կողերը բուրգե-
րուն,

Որոնց տէրերը ուզեր են յաղթել մահը եւ անմա-
հուրիւնը կաշառել...:

* * *

Արծաքեա աւագներուն մէջէն կը դիտեմ այս ա-
մեհի քարճութիւնները, որոնք անթիւ արեւ-
ներու պէս կը հսկեն Նեղոսի հովիտին վրա,

Ոտքերս կը բաղխին աւերակոյտերու, որոնց մէջ
բազմեր է արքային պալատը պերճագեղ...

* * *

Երէկ Թուր-Անյս-Ամենի դիակին բովէն անցա,
Եւ մեղքացա անոր դառն յիշատակին վրա, որ ոս-
կիներու մէջն է փռոցներ,
Գիտեմ թէ աղքատ վարպետի մը ձեռքերն են շիներ
այս գեղակերտ թագը,

Որ այժմ պարապութեան վրա կը հանգչի
Եւ ստրուկին քրտինքն է դիզեր այս ոսկիներն աղ-
ւոր

Եւ աղամանդահիւս ուլունքներն զմայլելի...
Երէկ այս տաքածութիւններու վրա կ'իշխէր փա-
րամունին կամքն երկաթեա
Այսօր աւագ ու փռոցի են ցանկեր այս ամայութեան
վրա խօսուն...

.
Այսօր մեռելներու ու աւերակոյտերու մէջ կը շըր-
ջիմ

Եւ անէծքի ու յոյսի կենդանի երգեր կ'երգեմ այս
արեւոտ աշխարհին մէջ,
Ու իմ ներշնչումներս կը բրգանան
Եւ սիրտս դէպի ապագան կը վազէ Նեղոսի պէս
ջերմ ու բերրի ուղիներով...:

Կը մոռնամ վաղը այս բուրգերը բոլոր,
Որոնք անապատի աւազներուն մէջ պիտի լուծին,
Սակայն կը յիշեմ այս ժողովուրդն արնաքամ,
Որ մոմիաներու ու փաշաներու այս աղիւղորմ երկ-
րին մէջ իր ազատութեան նորանուն արեւները
պիտի դարբնէ,

Առանց տիրոջ եւ առանց արքայի,
Ինքնակամ ու անկաշկամ
Լիարաշխ ու առատաշունչ մեր անմահ օրերուն
մէջ...:

ՄՅԻՆՔՍԸ

Ինչո՞ւ ես փարացեր այդպէս,
Եւ համր ու ու խորհրդաւոր՝ աչքերդ անհունին ես
յառեր,

Ո՛վ դուն, անմաշ ոգի եւ շունչ անմահութեան,
Որ կը տիրես այս անապի ամբարտաւան,
Եւ կապոյտ տաքածութիւններուն —
Որ անապատին պէս լուռ է, բայց ցաւակոծ...

Աչքերդ երկար ըմպեր են չորս հազարամեա դառ-
նութիւնները հին օրերու,

Երբ ստրուկին կոնակին վրա մտրակը կը շաչէր,
Եւ բռնութեան անողորմ ձայնը կ'արձագանգէր այս
դալար հովտին մէջ, որ հին Եգիպտոսն էր,
Եւ անողորմ արքան արեւին հետ արշաւի կ'ելլէր
իր ոսկեշող կառքին մէջ:

Դուն տեսար երբ ծարաւը խարկեց հոգիները մար-
դոց

Եւ սովը հնձեց հազարներու կեանքներն ածան,
Դուն տեսար երբ մարդիկ իրենց փամակներուն
վրա կրեցին այս լեռնակուտակ փարերն հսկա
Եւ անոնց գանկերը պայթեցան ապառաժներուն
տակ...

Դուն տեսար երբ ծարաւը խարկեց հոգիները մար-
դոց

Եւ սովը հնչեց հազարներու կեանքներն ածան,
Քու աչքերուդ առջեւ փութեցան սերունդներու դի-
ակներն ուժաքամ

Եւ մահն ու քշառութիւնը արեւին ու հովերուն
հետ թափեցան այս մեղաւոր աւազներուն վրա
Եւ դուն օր մը քէն ըրիր այդ անիրաւ աշխարհին
դէմ,

Եւ դուն փարացար ընդվզումիդ մէջ անգոր...

.
Տէրերը եկան,
Տէրերը գացին

Եւ այս աւագութի եւ այս կանաչ փերուն վրա
փրած խոնարհ ժողովուրդները նոյնը մնա-
ցին,

Արեւը, նոյնքան անողորմ, իր կրակով տաղեց մոր-
թըն ու սիրտը դաշտի մշակին...

Նեղոսն ողողեց այս դաշտերը պարարտ
Ու բամպակին ճիւղն անձրեւեց առատ...

Արմաւենիին վրա ոսկիներ հասան,
Մանկան հասունցաւ լոյսի պէս վառող,
Գործարանին առաջին մուխը երկինքը մրտոեց
Եւ շոգեմաւը շփեղ այց տաւ ծովափին,
Մարմարեա շէնքեր նետեցան երկինքն ի վեր
Ե՛ւ ասփալթէ փողոցներ շինեցան բագում,

Դարը փոխեցաւ,
Նոր դարը եկաւ,
Բայց տէրը մնաց,
Ֆելլախն ալ անհաց...

Արեւը կ'իյնա նոր հարսերու մէջքին վրա,
Ու մանուկները ուրիշին ցորենը կը հաւաքեն յոգ-
նաբեկ...

* * *

Թշա՛ռ ու անողորմ եգիպտոս,
Դուն որ քու սփանչելի բերքերովդ ու միրգերովդ
կրնաս աշխարհ մը կերակրել,
Մոռցեր ես այն ծիւրը, որոնք քու արիւնէդ ծը-
լան
Եւ հարագատներուդ ջիղերն ու հոգիները ուրիշնե-
րուն կը ծախես,
Քու սեփական ընտրեալներդ արքային կեանքը
կ'ապրին նորակառոյց պալատներու մէջ,

Երբ միլիոններ ու միլիոններ անհաց եւ անհագուստ
կը ցամփին այս անսիրտ արեւին տակ...:

* * *

Օր մը ոտքի կը կանգնին այս պարարտ կանաչու-
թեան ժողովուրդները բոլոր,
Միւսլիմանը ձեռք կուտա Ղալտիին, որ Գուրանի
ատելութեան զոհն է դարձեր,
Ըմբոստ դրօշներ կը վառին բոքր երկնքին մէջ
Եւ նեղոսը նենգ կը մտնէ ուղիներու մէջ նոր,
Անապատը կը փոխուի շուշանի, միրգի,
Եւ աւազէն մեղր ու կաթ կը յարդի,
Ազաւնիները կ'անցնին անամպ երկնքէն
Եւ տոթակէզ խորշակները գով սիւզ կը դառնան,
Թրաքոքորը կը պատռէ սիրտն այս հողին,
Որ համայնքինն էր ու կ'ըլլա համայնքին...
Լեզու կ'ելլէ Սփինքսն այն ատեն,
Բուրգերը կ'իյնան, նոր բուրգեր կ'ելլեն,
Կը շարժի մասսան, երբ օր մը հօրը,
Սրտին կրակով երկինքը կ'այրէ,
Աշխարհը մոլար փիւն մէջ կ'առնէ...
Ողջոյն այդ օրւան,
Ո՛վ իմ լուսահոս,
Անմահ եգիպտոս...:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Միշտ կը յիշեմ քեզ
Ո՛վ արեւաշող ու շփեղ երկիր,
Յոյսի վառող աստղ,
Եւ նետ լուսաւոր,
Իմ հին բարեկամ,
Իմ սէր,
Կարմիր, կարմիր բարեւներ քեզ հ.

Դուն որ բերկրութեամբ բացիր փու ծոցդ ինձի,
 Ու հոգիս ողողեցիր փու խոստումներուդ պերն պը-
 տուղներով,
 Անապատներուդ անհունութիւնն իմ մէջս ինկաւ,
 Ու լոյս գիշերներուդ աստղերովն ապրեցաւ,
 Քու արեւիդ հուրը իմ հոգիս մէջ շուշաններ բա-
 ցաւ,
 Բառերս տաքացան վառ խորշակներուդ պէս,
 Եղանակներուս մէջ դրիր փու արմաւենիներուդ հե-
 զանկուն սլացքն ըմբոստ,
 Ու իմ սիրավառ հոգիս կապեցիր փու շող ապա-
 գայիդ...
 Բիւր բարեւ քեզի,
 Ո՛ր իմ հարազատ,
 Ո՛ր իմ դասընկեր,
 Երկիր արեւի,
 Բարիքի երկիր,
 Ալիքի երկիր,
 Ու քէեւ կը մեկնիմ
 Ես հեռու քեզմէ,
 Սիրտս կը մնա
 Միշտ քեզ երագող...
 Ու երգերուս մէջ
 Ըմբոստ եւ անշէջ
 Միշտ պիտ' յիշեմ քեզ
 Ո՛ր իմ լուսակէզ
 Իմ անսպառ սէր,
 Իմ ոսկեշող յոյս
 Արեւալոյս,
 Եգիպտո՛ս...:

Յունիս, 1937, Եգիպտոս

ՎԱՂԻԱ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Աւատական ատելութիւնն հին՝ արեան ու ահի մա-
 հաբեր նժոյգներուն վրա նստած կը սուրա...
 Արեւաշող Սպանիո աւերակեալ դաշտերուն վրա,
 Չաշիգմի քոչուններն հաւցալտ հաւկիւրներ կ'անձա-
 րեւեն,
 Ու գիւղերէն ու ֆաղաֆներէն վեր կը ժայթքէ այն
 բոցը, որ Պերլինի փողոցներուն մէջ ֆաղաֆա-
 կրթութեան սիրտն այրեց...
 Սեվիլի պարտէզները երէկ խամրեցան վարձկան
 բանակներու արմաքաքալս շուքներուն տակ,
 Եւ Իբունն ինկաւ հերոսական,
 Իր վրէժին հուրը երկինքին մէջ նիզակելով...
 Ասքուրիո մէջ հանգագործները լեռնակամ կ'արշա-
 ւեն Օվիետոյի վրա խաւարակառ,
 Ուր ոմիրը տաճարի մը մէջ ապաստան է գտեր եւ
 Քրիստոսի յետադիմական հրեշտակները օգ-
 նութեան կը կանչէ...:
 Կուստարամայի բարձունքներէն կը քնդա դղրը-
 դիւնը քնդանօթին ու քշնամին կը խոյանա,
 Հակատները բռնկեր են հուրով ահաւոր,
 Դարակուտակ հերոսութեան դէմ բեղմնաւոր...
 Միլիցիաները կը կուին,
 Երիտասարդ, պատանին,
 Դեռատի աղջնակն ալ
 Իրենց սրտին բոքը ռումբերով,
 Վահան ըրած կուրծքերն իրենց,
 Կը կրակեն,
 Կը գրռեն,
 Կը պաշտպանեն
 Այն ինչ որ սուրբ է,
 Իրաւունք է եւ արդար...

Կը սոսկա մահն իսկ
 Անոնց հոգիէն,
 Պոռք-կումէն անսանձ...
 Ու կ'իյնան հազարներ,
 Հերոսներ, կենսախինդ,
 Աստղերու ցանֆ է,
 Զերմ ու կարմրալոյս,

 Թշնամին կ'արշաւէ անողոք

 Եթէ իյնա Մատրիտն ալ բոցահեր
 Միլիցիան անվեհեր,
 Բանուրն ու գիւղացին,
 Կը կուին միասին...
 Մեռելներն իսկ
 Կը կանգնին ոտքի,
 Կը շաչէ
 Մարտը մեծ
 Հողմածեծ...
 Սպանիա, ո՛չ երբեք
 Անձնատուր չլինիր,
 Փաշիզմը չյաղթեր
 Կամֆը մեր...
 Կը դողա,
 Կը շողա,
 Ո՛ղջ աշխարհ...:
 Սպանիան կը վառուի
 Լուսավա՛ռ
 Մեր արեան արեւով...:

Հոկտ. 18, 1936

ԱՆՑՆՈՂ ՏԱՐԻՆ

Թռա՛ր ու անհետացար,
 Ինչպէս թռչուն մը վիրաւոր,
 Արնաթաթաւ փետուրներդ մեր ողբակոծ փողոց-
 ներուն ու տանիքներուն վրա անձրեւելն...
 Սուգի ու զայրոյթի շղթայած գազանի մը պէս
 դեռ կը լսինք քու մոնչիւններուդ մրրիկներն
 ահաւոր,
 Ո՛վ վշտերու խորհուրդ,
 Մեռնող յոյսերու ամսահման ռվկիան,
 Անցնո՛ղ տարի,
 Տրորած սրտերու,
 Լափած տենչերու,
 Պղծւած երազներու,
 Արնաքամ հոգիներու,
 Մաշած մկաններու,
 Հաշիշի,
 Տենդի,
 Գինիի,
 Հերոսական արշաւներու,
 Եւ յաղթական պարտութեանց
 Ո՛վ մոլեգին դիւցազներգութիւն,
 Ո՛վ խոստմնալից եւ հիւքեղ պտուղ, ծերացած ծա-
 ուերու, որոնց վրա իմաստութեան բոսոր ծի-
 լերը կը ծաղկին,
 Եւ ո՛վ թաւալուն գրոհ,
 Մահւան խնդութիւն,
 Յարութեան համերգ,
 Մայրութեան թախիծ
 Ու գալիքի
 Լուսաշող,
 Բարի,

Յորդառատ

Ու սփանչելի Արշալոյս,

Ողջո՛յն քեզ,

Անցնող տարի,

Ողջոյն քու մահւանդ յուսաբեր,

Ողջոյն քու հատնումներուդ բեղմնաւոր,

Եւ ապերախտ ժամանակին մէջ կորսած դառն յու-
շերուդ,

Որոնք մեզի դէպ ազատութեան արեւները քոչելու
փառայեղ արեւստը սովրեցուցին,

Ողջոյն եւ փառք քեզի,

Անցնող տարի...

Մենք քու զրկանքներուդ ու անարդարութիւննե-
րուդ,

Տւայտանքներուդ եւ սպառումներուդ,

Արգասաբեր քախիծներուդ

Ու յոյսի մրրիկներուդ վրա է, որ նստած կը պա-
նանք դէպի վեհափառ գագաթները անվիշտ եւ
պայծառ օրերու,

Դէպի Նոր Տարին,

Դէպի՛ Արեւելքը արշալուսավառ,

Ողջոյն քեզ...:

ՈՒԶՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Արիւնդ ալեկոծութիւններու եւ անեղ պայքար-
ներու,

Ռմբակոծումներու եւ սինամարտերու,

Օդային ճակատամարտներու

Եւ նաւային բաղխումներու մէջէն ահաւասիկ նո-
րէն կը լսուի իմ երգերուս հրետանին՝

Գիւղերու եւ քաղաքներու վրա, յեղափոխութեան
սփանչելի բոցերովը կայծկլտուն...

Ահաւոր զայրոյթներու եւ անդիմադրելի վրէժ-
խնդրութեանց վառողներով բոցերալի,

Ամբոխներու զրահաւոր խոյանքներով դրդագոռ...
Իմ երգերուս՝

Որոնց մէջ քամած է իմ հոգիիս բովանդակ ատե-
լութիւնն ու սարսափը,

Իմ հոգիիս արիւնն ու հրմանքը,

Մահն ու յարութիւնը...

Եւ ահա ես նորէն կը նւիրիմ ամբոխներու արեւա-
խոյժ յառաջխաղացին մէջ,

Ու իմ հոգիս կ'ազուցեմ անոնց արշաւներու երկա-
թէ անիւին,

Ե՛ս ալ իմ երգերուս ինքնաթիւներով՝

— Արեւի ու երկնքի մէջ —

Իմ ատելութիւններուս,

Անսանձ ու անպատում կսկիծներուս,

Եւ իմ ցաւատանջ յոյսերուս մրրիկներովը կը ողմ-
բակոծեմ թշնամին...:

* * *

Եթովպիո դաշունահար սրտին վայրի բաբախում-
ները դառն հարւածներու պէս կ'իջնեն իմ սըր-
տիս վրան.

Սակայն անմեղ ըմբոստութեան ոգին թեւ կուտա
ինձի,

Ու դեռ շղթաներու մէջ գալարուող բազմամիլիոն
ամբոխներու գիտակցութեան արշալոյսները կը
բռնկին մէջս...

Բոլորեալ տակ կը տեսնեմ համայն աշխարհը լը-
պըրծում,

Որ կ'եռա,

Կը շոգիանա,

Կ'ուռի,

Կը խտանա

Ու ինքն իր մէջ կը կուտակուի,

Վիթխարի ռումբի մը պէս պայթելու...:

Մեծ երկրաշարժը կարծես սկսեր է արդէն,

Ովկիանոսները ովկիանոսներու վրա կը հեծնեն

Եւ ցամաքամասերը կը ծառանան ուրիշ ցամաքա-
մասերու դէմ,

Կը խլրտի Ասիան արեւաշող

Եւ իր դարաւոր նիրհէն կ'արթննա խաւարակույ
Ափրիկէն,

Հնդկաստանի մէջ կը սարսին Անգլիական գահին
հիմերն աւագուտ:

Արեւակէզ ու ցրտաշունչ գաղութներու մէջ արիւ-
նափամ բոլոր ժողովուրդները մեր օրերու տես-
դէն են բռնած...:

* * *

Մեծ ֆաղափներու պողոտաներուն վրա միլիոնները
ցոյցի կ'ելլեն,

Ու պարիզատները կը կանգնին գործարաններուն
մէջ,

Որոնք մեր աւիւնն եւ հարստութիւնը ծծող վիշապ-
ները եղան հրէշածին,

Գիւղերն անօթի գայլերու պէս ֆաղափներու վրա
կը վագեն,

Ու մոռցած անկիւններուն մէջ յեղափոխութիւնը
կարմիր հանդէս կը սարքէ

Ու մարդիկ ականջալուր մտիկ կ'ընեն անոր պատ-
գամներուն,

Երկնքի կապոյտին մէջ եւ լեռնագագաթներուն վը-
րա հովերը իրենց ուղին են կորսնցուցեր ու
իրենց կոտորները կը կոտորեն փրփրերախ ձու-
լերու պէս,

Ու մրրկոտ երաժշտութիւն մը տարօրինակ եղա-
նակներ կը ձգէ հոգիներուն մէջ...:

* * *

Սպանիո մէջ խաւարի եւ լոյսի ուժերը մեծամար-
տի են բռնած,

Արնահագագ փաշիգմը կ'արշաւէ գեղեցիկ երկրի
սրտին վրա,

Տուններու եւ պարտէզներու մոխիրները սեւ փամփ-
ներուն տալով,

Ու կոխկոտելով երեխաներու գանկերն անմեղ եւ
մայրերու որովայններն արնաթաթախ...

Ոնիրը կրօնքի պատմութեան է հագած

Ու կը պղծէ մեր կոյսերուն մարմիններն անշունչ...

Ու կը փշրէ այն ինչ որ համարը ծնաւ հազարամ-
եա երկնքէ մը յետո...

Հռոմի եւ Պերլիմի հրէշները կ'ուզեն իրենց երկա-
թէ թաթը դնել ազատ Իպերիո վրա, որ հերո-
սութեան գրահներն է ձեռք առեր ..

Աւերակներու եւ գերեզմաններու մէջէն կը յառնէ
Սպանիո խամրած բայց կենդանի ոգին...

Կը մեծնա ու կ'ամի ամ,

Ինչպէս յորդուն գետ,

Ինչպէս գօրք անմահութեան,

Որ իր կռնակն է տւեր տիեզերքին...
 Ու կը բաղխի գանկը գանկին,
 Սւինը կը մտնէ ըմբոստի կողին...
 Կը վազէ քշնամին իր լեգէոններով օտարամուտ,
 Թանգերը կը սողան,
 Եւ կը տեղա ռուբը երկնէն,
 Կ'իյնան ֆաղաֆներ,
 Գիւղերը կ'այրին,
 Իրիւնը կորա՛ւ,
 Մալական ալ գնա՛ց,
 Բայց Մատրիտը հոն է դե՛ռ,
 Ինչպէս բերդ անառիկ,
 Պղինձէ վահան,
 Մեր երագներու պողպատեա կոթող, որուն մէջ
 փաշիզմի քունաւոր ակռաներն են մխեր,
 Բայց ֆանի կը մօտենա քշնամին,
 Այնքան աւելի կը խորանա եւ կը գորանա Սպա-
 նիան,
 Մեր շարքերը կը խտանան,
 Ու մեր գրոհներուն մէջ կը զինւինք աւելի իմաս-
 տութեամբ,
 Աւելի կրճով եւ գիտակցութեամբ...
 Ու եթէ երէկ Մալական ինկաւ
 Եւ վիրաւոր է Սպանիան,
 Մատրիտը կը մնա,
 Ինչպէս բերդ հսկա,
 Ինչպէս կամֆ անողոք,
 Ինչպէս յաղթանակ...:

* * *

Արեան եւ հերոսութեան,
 Խաւարի եւ լռչի,
 Մահւան եւ կեանքի այս փոքորկոտ օրերուն մէջ

Իմ ըմբոստ եւ անհանդարտ հոգիս անգամ մըն ալ
 ոտքի կ'ելլէ,
 Որպէս վիրաւոր հսկա,
 Որպէս ուրական,
 Ու ահաւոր բայց զւարթ ժպիտներով կ'անցնի
 բարձրաբերձ ֆաղաֆներու
 Եւ արեւակէզ անապատներու մէջէն,
 Կը զարնւի հիւսիսի եւ հարաւի բեւեռաշունչ սառ-
 ցակոյտներուն եւ տափաստաններուն,
 Ամեն տեղ քափանցելով մարդոց հոգիներուն մէջ,
 Եւ անոնց շղթայած կրքերուն ու եռացող տառա-
 պանքներուն հրաբուխներովը այրելէն...
 Ու իմ անհանդարտ եւ ըմբոստ հոգիս այսօր տիե-
 ղերական ուժերով կը զսպանակւի,
 Ու վաղւա հնչուն եւ երջանկաբուլիս երգերով կը
 պոռքկա,
 Որովհետեւ ես գիտեմ,
 Ու ես կը հաւատամ քէ՛
 Իմ պոէտի աչւըներս անպայման պիտի ողջունեն
 ազատագրւած մարդկութեան առաւօտն հրա-
 շալի,
 Ու իմ երգերս յաւէտ սիրո,
 Ազատութեան,
 Խիճդի
 Եւ հերոսութեան
 Ու անպամփի ստեղծագործութիւններու դաշներ-
 գութիւններով պիտի շառաչեն...
 Ես պիտի երգեմ այն սփանչելի կեանքը որ մեր բռ-
 ցավառ հանճառէն ծնաւ,
 Եւ այն յաղթանակն անխուսափելի որ մերը պիտի
 ըլլա՛
 Դարէ դար եւ
 Յաւիտենականութենէ յաւիտենականութիւն...:

ՄԵԿՆՈՂ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՍ

Ես քախիծ չունիմ ձեզի համար, ո՛վ կեանքի եւ
սրբազան երազներու խոր բարեկամներ,
Դո՛ւք, լայն ու պայծառ նպատակներու հպարտ
ուղեւորներ...

Եւ շանթի զաւակներ...

Ի՛մ ալ հոգիս ձեր հոգիներուն սուրբ տենչերովը
կ'ալեկոծի,

Ու ձեր սրտերը ոգեւորող մրրիկներուն դղրդիւն-
ներովը կը քնդա...

Ձեր բաժանումներուն կսկիծները փոխեցի ազա-
տութեան համար մղած պայքարներու յորդ
հանոյժին,

Երակներէս ծլող տկարութեան իւրաքանչիւր ձիւ-
նածաղիկ փուշէ պսակի մը պէս իմ մէջս պահ
հելով...

Մտերմութեան,

Յուշերու

Եւ ապրած ամեն մէկ պահին վերակրկնութիւնը
ձեր հերոսութիւններուն մէջ փնտռեցի...

Իմ մեկնող ընկերներ,

Դո՛ւք, որ մարդկութեան մեծ մարտն է, որ մղե-
լու կ'երթաք խաւարի չար, սանդարամետական
եւ անողոք աստածներուն դէմ...

Դո՛ւք, որ իբրեւ արեւոտ աշխարհի աւետաբերներ,
Ձեր մաքուր երազներուն,

Ձեր անձնւորութեան,

Ձեր փառքին եւ հերոսութեան սիւնները պիտի խը-
րէք ֆաշիզմի դարանակալ գուժկաններու,

Ոյսի պատգամաւորներու,

Եւ խժդժութեան դժոխածին զինւորներու կըրծ-
քին...

Եթէ օր մը լսեմ քէ՛՛ ձեր խոյանքներուն մէջ խոր-
տակած է ձեր հոգիներուն ապառաժը կրա-
նիքեա,

Եւ այլեւս չէք շրջիր այս դաժան աշխարհի փշոտ
պողոտաներուն վրա,

Իմ անգին ընկերներ,

Թախիծը պիտի պատէ իմ վրդով հոգիս,

Եւ արցունքի կայլակները պիտի այրեն կենսախայտ
զարքութիւնն իմ հոգւոյս,

Որ ե՛ս ալ,

Ձեր հետ ռազմի վսեմ արշաւներուն մէջ չնետեցա

Ու մնացի մեծ ֆաղափներուն մէջ այս փոքր ու տը-
խուր երգը երգելու ձեր մասին...

ՋՄԵՌՆԱՅԻՆ ՍԻՐՏ

Իմ սիրտս ճմբան պէս է՝
Սառնայալիք ու ահեղ,
Վսեմ ու կատաղի,
Որուն մէջ անքեղած են Հիւսիսի ճիւղամարրիկները
նւագաշունչ
Եւ Արջարային տեղաշարժերը փոքորկավագ...
Իմ սիրտս Փետրվարն է ամպագոռ
Եւ Մարտեան հողմաշունչ գայրոյթներով կը շա-
ռաչէ...
Իմ սրտիս մէջ ատելութեան եւ սիրո կարկուտներ
կը տեղան
Ու արեւատենչ յոյգերու քամիներ կը սուրան՝ կայ-
ծակներէն խայթւած:
Իմ սրտիս մէջ բեւեռային մրրիկներ կը շրջին, գե-
ղեցկատեսիլ հիւսիսայգերով պարեգօտւած:
Իմ սիրտս ճմեռն է դառնակոծ, որ կ'արշաւէ դէպի
արեւները գարնանաշող...:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Հարստութեան եւ քշառութեան գուգատօնն է այ-
սօր...
Շֆեղ փաղաֆներու եւ տրտում ագարակներու վրա
կերուխումի հանդէս կա,
Բայց միայն հարուստն է, որ կ'ըմպէ իր գինին,
Եւ կը լափէ հնդկահաւի պատառներն համեղ,
Եւ իր մարմինը կը բանա Ֆլորիտայի կամ Պերմու-
տայի ջերմ արեւներուն...:
Աղլանտեանի եւ հաղաղականի աշնանահոտ ջուրե-
րուն վրա գարնանային գեղխութիւն կա,
Երբ շայտ շոգեմաւերը ոսկեշող կղզիներու տափ
աւազները կը փնտռեն,
Եւ կամ ծոյլ լուսիններու անամօք լոյսերուն մէջ
կը տատանին...:
Պերմ պանդոկներու մէջ ուրախութեան գաւաթնե-
րը կը փշրին,
Եւ պիղծ շրթունքները իրարու կը հպին...
Քապարէներու մերկածոց աղջիկները տոլարին հետ
կը գրկին
Եւ հովերուն կուտան այն հրապոյրը, որ իրենց
մարմիններունն էր...:
Վիքթորիա սաւառակի մը մէջ պանֆերն իր հոմա-
նուիին հետ պտոյտի է ելած,
Ու Ռոլֆ Ռոյսերը կը սահին ասֆալթէ անծայր պո-
ղոտաներու վրա,
Շայտութիւնն ու խեղութիւնը սահման չունին
այս գիշեր...
Ունեւորին համար կեանքը լիքիւ պռն է,
Երգ ու հանդէս է,
Բայց աղքատը իր կիսախաւար տան մէջ անօթու-
թեան հետ անկողին է մտեր,

Եւ քունը ծախու է տւեր կարմիր Երազներու...:
 Միլիոնաւոր մայրեր կտոր մը հացի գրկանով կը
 տառապին
 Եւ ցամաքէ կտրածներով կը փորձեն կերակրել ի-
 րենց երեխաները դալուկ...
 Փողոցներու մէջ կը դեգերին քրջապատ ու անա-
 պաստան մարդիկ,
 Ու աղքատներու մէջէն հնդկահաւի ոսկորներ կը
 փնտռեն:
 Թերթերու մէջ փաթեցած պատանի մը ծւարեր է
 պատի մը տակ,
 Եւ դեռահաս աղջնակ մը աղեկտուր մայրածներ կը
 նետէ անցորդներուն...
 Սովն ու մահը այս իրիկուն պտոյտի են ելած
 Եւ չփառներն իրենց հոգին կ'աւանդեն ատելու-
 թեան ու անէծքի մէջ...
 Բայց եկեղեցիներն օրհնութեան անուշ մեղեդիներ
 կը դրկեն երկինք
 Եւ մխիթարութեան աղօթքներ կը փսփսան մեռած
 ու կիսամեռ հոգիներու համար...
 Սուտի եւ կեղծիքի բամբ մազ մը կը գոռա Ամե-
 րիկայի վրա...
 Նեմգութեան քնախտաւոր քարոզները կը զարնին
 խուլ ականջներուն...:
 Անօթի Ամերիկան կ'ուզէ հաց ու ապաստան,
 կեանք ու վայելք կը պահանջէ
 Եւ շնորհակալութեան ստապատիր գեղումներուն
 տեղ դժգոհութեան թունդ շփոթներ կը հըն-
 չեցնէ...:
 Պերն ու հրաշալի Ամերիկա՛,
 Առատութեան ովկիան
 Եւ բոլոր գեղեցիկ ու երջանկառիթ բաներու ան-
 յատակ ոսկեհամբ,

Վաղը դուն մե'րը պիտի ըլլաս —
 Անոնց որ գրկեցան, տառապեցան եւ ուժաքամ ե-
 դան,
 Անոնց որ տրորեցան, գալարեցան եւ սակայն
 այսօր շղթայագերծ պայքարներու են ելած...
 Դուն որ փչերունն էիր. պիտի ըլլաս ամենուն,
 Ամերիկա,
 Լուսաշող երազ,
 Վնահան խոստում,
 Գալիք օրհնութիւն...
 Ու մենք է, որ պիտի վայելենք քու արեւդ յորդա-
 հոս,
 Ու երկնամբարձ շէնքերուդ պերճանքը լուսէ,
 Մենք է, որ պիտի ըմպենք քու գինիներդ անխա-
 դախ,
 Եւ անծայրածիր տարածութիւններուդ բարիքները
 բոլոր...
 Մենք է, որ քեզ պիտի սիրենք եւ վրադ պիտի գուր-
 գուրանք հարազատ զաւակներու պէս
 Ու մենք է, որ քեզ կարմիր պատմութեաններով պի-
 տի պնենք
 Ու մեր երազները քու հոգերուդ ու ջուրերուդ մէջ
 պիտի լուծենք...
 Մենք է, որ քեզ պիտի պաշտպանենք,
 Ու քեզ փառքի անմահ կատարներուն պիտի հաս-
 ցընենք,
 Ամերիկա՛,
 Եւ այն ատեն ուրախութեան ջինջ երգեր պիտի
 հնչեն
 Եւ սրտերու գոհունակութիւնը պիտ' արձագանգէ
 Բեւեռէ բեւեռ,
 Արեւելէն մինչեւ Արեւմուտք,
 Եւ ամբողջ աշխարհի վրա...:

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ

ՀԱԶԱՐ ԻՆՆ ՀԱՐԻԻՐ ՏԱՍՆԵՒԶՈՐՍ...

Ջարեուրանքի եւ աղէտի սահմակեցուցիչ օր,
Կմախաշէն ու արնաթաթախ քւե՛ր...

Մէկ

Ինձ

Մէկ

ԶՈՐՍ

Երկնամբարձ լարերը վիթխարի տաւիղի մը, որ
ողբ կ'արձագանգէ...

Մահն է նստեք Եւրոպայի սրտին վրա

Ու կը նւագէ տրտմութեան, վշտի ու գերեզմաններու
երգը մթալար...

Քամին արցունք կուլա

Եւ երկինքը կ'որոտա պայթող գանկերու մրրիկ-
ներով:

Արիւնը կը փրփրի եւ կ'արշաւէ գիւղերու ու քա-
ղաքներու վրա,

Բոցը կը ճանկէ երկնքին մութը եւ պայծառ օրերը
մոխտ պատմութեան կը հագնին,

Ռումբը կը պայթի աղփատի կիսաքանդ տունին
վրա,

Երբ հարուստը իր ապարանքին մէջ շամփայն կ'ըմ-
պէ եւ ոսկի կը մարսէ...

Նորահարսերը այրի կը մնան եւ որբերու սերունդ-
ները կ'անին,

Երբ պանֆերը «հայրենասիրութեան» ճառեր կու-
տա քերթերուն

Եւ եկեղեցիներու զանգակները արնահագագ հայ-
րենիքի փրկութեան պիղծ դօղանջները կը հըն-
չեցնեն...

Կ'իյնան միլիոնաւոր բանուորներ,

Կը հալի ժողովրդին միսը

Եւ արիւնաքամ միլիոններու երակները կը չորնան,

Երբ հարուստը ճարպախտէ կը տառապի,

Եւ արեան առատութիւնը կը ճնշէ իր սիրտն ան-
սիրտ...

Պատերա՛զմ է...

ՀԱԶԱՐ ԻՆՆ ՀԱՐԻԻՐ ՏԱՍՆԵՒԶՈՐՍ...

Սեւագգեստ այրի,

Արի՛ւն, աւերակ,

Մահ ու փոթորիկ...

Անգլիա,

Ֆրանսա,

Ռուսիա կը կուին...

Գերմանիա,

Աւստրիա,

Հունգարիա կ'արշաւեն...

Յառա՛ջ,

Դէպի յաղթանակ...

Որո՞ւ յաղթանակ.

— Սնանկութեան եւ մահուան...

Բանակները կը բաղխին

Սփռնները կը շաչեն

Կրակը կը պայթի

Եւ բանուոր կ'սպաննէ բանուորին...

Բայց չէ՞ որ անոնք նոյն լուծին տակ կը տնօրն

Ու նոյն վիշտն է որ կը կրծէ սիրտը բոլորին,

Նոյն կապարէ ձեռքն է որ կը մտրակէ զիրենք

Ու նոյն կեանքն է որ միայն դառնութիւն է տւեր
բոլորին...

ՀԱԶԱՐ ԻՆՆ ՀԱՐԻԻՐ ՏԱՍՆԵՒԵԾՈՐԸ

Ի՛նչ հրաշալի եւ լուսափայլ օր է այս,

Արեւիկը բոցակարմիր է դարձեր

Եւ արեւը կը փայլի պայծառ ու շողշող,
Թնդանօթը չ'որոտար ալիւս
Ու մահւան մրրիկը դադար է առեր...
Զինուորներն իրենց գէնֆերն օդը կը շարտեն
Եւ Ռուսներն ու Գերմանացիները կ'ողջագուրին
Իբրեւ եղբայրներ...:
Լենինի ձայնը կը հնչէ հզօր.—

ՀԱՅ,

ՀՈՂ,

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ...:

Արեւիքը հրեղէն լոյսերու մէջ կը շփեցանա
Ու Փեքոնկրատի փողոցներուն մէջ կը լսին Քրոնշ-
թատի նաւագներուն երգերը յաղթական,
Ոտքի է կանգնած ամբողջ դասակարգը հզօրա-
զօր...:

Եւ իր ոտներուն տակ կը տրորէ իր քշնամին դա-
րաւոր...:

Եւ իր ձեռքին մէջ կ'առնէ այն աշխարհը, որ իրն
էր արդէն...:

Խաղաղութեան եւ բերկրանքի պերն նառագայթ-
ներ կը տեղան երկրի վրա...:

Մահը սեւադէմ փախուստի կը դիմէ,

Եւ ուրախութեան երգը կը բնդա ամեն տեղ...:

ՀԱԶԱՐ ԻՆՆ ՀԱՐԻԻՐ ՏԱՍՆԵՒՈՒԹԸ

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ...

Ողջոյն ձեր հոգիներուն,
Ո՛վ բազմագգի մեռելներ,
Ծանօթ եւ անծանօթ «հերոսներ»,
Վերաւորներ,
Հաշմանդամներ...

Դուք որ խողովակեցաք,

Սիւնահարեցաք,

Խաչեցաք,

Եւ սպաննեցաք...:

Ողջոյն ձեր բոլորին,

Ողջոյն ձեր մեռած եւ կիսամեռ հոգիներուն,

Դուք էիք, որ խաղաղութեան եւ յեղափոխութեան
կրակները վառեցիք,

Եւ ձեր արեան մէն մի կաթիլներով ըմբոստութեան
լավաները ժայթքեցուցիք բազմամիլիոն ժողո-
վուրդներու սրտին մէջ,

Դուք էիք, որ ատելութեան եւ վրէժի կարմիր
գրոհներուն մէջ նետեցիք մեր հոգիները

Եւ պատնառ դարձաք, որ անմար արեւ մը վառի
խաւար երկրագունդի վրա,

Ողջո՛յն,

Հազա՛ր ողջոյն եւ ապրողներուն,

Դուք որ խաղաղութեան եւ դեմոկրատիի վսեմ նը-
պատակներուն համար կուեցաք եւ ազատու-
թիւնը եղաւ ձեր հոգիներուն յոյսը բոցաշող...:

Ողջո՛յն ձեզի,

Որ ալիւս պիտի մերժէք եղբայրասպանութեան գե-
հեմներուն մէջ նետւիլ

Եւ յաջորդ գորակոչին արշաւի պիտի ելլէք մեր դա-
սակարգի արդարութեան կրակներով

Ու վերջին կռիւն պիտի կռիք գանգրածներու եր-
ջանկութեան,

Խաղաղութեան,

Ազատ կեանքի

Եւ Լենինավառ լոյսի եւ արեւի համար...:

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՁԱՆԻՆ

Վսեմ ու վեհաթոխ զիցուհի,
Ազատութեան ոսկեշող ոգի,
Ինչո՞ւ ես կանգնած այդպէս, անշարժ ու անհո-
լով...
Կարծես թէ մարեր է աչքերուդ լոյսն աղուր,
Եւ արդարութեան գրքին մոխիրները կը մաղւին բո-
ւիկն ոտքերուդ վրա:
Անարին երակներուդ մէջ չարչարանքի եւ անսւա-
ղութեան հեղուկներն են թանձրացեր,
Ու հալածական մարմնէդ կը կաթի դալուկը մեղ-
քին,
Ու մըրմըն ամօթին...
Նկուն բազուկդ ալ կը դողա ազատութեան ջահին
տակ,
Որուն ծանրութիւնը կը ճնշէ հոգիիդ ամօթասլափ
պարապութեան վրա,
Շրթունքներուդ վրան դաւանանութեան կղպան-
ներն են դրած,
Ու համր լեզուդ ցամփեր է խղճիդ խորշակներուն
առջեւ:
Յնցողիներուդ ծալքերը կը մատնեն քու ծախած
հոգիիդ կեդտերն ու առեւանգած թշուառու-
թիւնը:
Դեռ երէկ աչքերդ հպարտութեամբ անհունին էին
յարեր,
Եւ ամերէդ յարդող արեւին լոյսը կարծես աշխար-
հը կ'ողողէր,
Քու գլաթք երգդ կը թնդար Նոր Աշխարհի երիտա-
սարդ սրտին մէջ,
Ու պատգամներդ վայրի ծաղիկներու պէս կը բաց-
ւէին սրտերու պարարտութեան մէջ...

Դուն կը ժպտէիր ու կը յուսադրէիր,
Կ'ողջունէիր մեր գրոհներն ու թռիչքները,
Ու կը բոցավառէիր մեր ուղիները մոլար եւ մեր
հոգիները մորմոհուն...

* * *

Բայց ի՞նչն այլափոխութիւն,
Դուն այլեւս երէկա երիտասարդ զիցուհին չես
վսեմ ու արդարակորով,
Գեղեցիկ ու երջանկախորհուրդ,
Խռով ու խոստմնալից...
Քու սիրտդ փարացեր է
Ու ջահիդ մէջ՝ մթաչւի, բռնութեան շղթաներն են
կուտակած,
Քու մարմինդ արեան ովկիանոսի մը մէջն է մխըր-
ճուր, ճուր,
Ու խօսքերդ խաթարած երաժշտութեան մը մման
մեր ականջները կը ճանկոտեն...
Դուն անիմաստ ու սին պերճամբ մըն ես դարձեր
պիղծ հարստութեան ու փստմեղի ազատու-
թեան այս երկնամբարձ փառքին առջեւ:
Ազատութի՛ւն,
Ո՛վ ցոփական խոստում,
Բռնութեան զգեստ...
Ազատ ոգիի,
Թեւի,
Թռիչքի ոսկեգոծ շղթա
Տիրոջ ձեռքին մէջ...
Կը խորտակուի դուն ալ,
Ու կ'ըլլաս անհետ
Ինչպէս տխուր յուշ,
Ինչպէս սուգ, մոռկանք...
Կը կանգնի քու տեղ

Կենդանի արձան,
Ափիդ արեւէն
Աշխարհ կը վառւի,
Լոյսդ կը ժայթփի
Երկինքէ երկինք
Ինչպէս շատրւան,
Կարմիր փոքորիկ...:

ԼԵՆԻՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Արեւի եւ արեւամուտի,
Լոյսի եւ խաւարի բոլոր երկիրներուն մէջ,
Հիւսիսի եւ հարաւի,
Ծովերու եւ անապատներու մէջ
Աշխարհի բազմամիլիոն եւ բազմալեզու ժողո-
վուրդներու շրթներուն վրա այսօր մէկ անուն
է, որ կը ծաղկի,
Կը բոցավառի,
Եւ իր ներքափանց լոյսով կը տարրալուծւի ծա-
րաւի հոգիներուն մէջ —
ԼԵՆԻՆ...
Յաւերժութեան շեշտ,
Արդարութեան պատգամ,
Լոյս համապարփակ
Եւ սերմ իմաստութեան
Եւ մարդկութեան իմաստնագոյն
Նպատակ —
Լենին...
Դարերու նւերը՝ Դարերուն տրւած,
Պայծառափայլ տենչ,
Բարիքի հաննար,
Եւ բոլոր վսեմ — գեղեցիկ բաներու վեհ օրէնս-
դիր...
Առանց որուն մեր այս միգամածը մոլար
Իր արևոտ ու արևածառու համբան պիտի շարունա-
կէր անհանգրուան խաւարին մէջ, որ դէպի խոր-
խորատը կը վազէ...
Լենին,
Անմահութեան լեկենտ,
Կեանքի ակնադրիր,
Յուշ անկորնչելի,

Սիրո եւ եղբայրութեան դաշն սիւմֆոնի
 եւ արեւներէն միլիոն անգամ աւելի վառուղ ու ա-
 ռատահոս իմաստութիւն,
 Այսօր քու փառքդ,
 Քու երգդ,
 Քու կամֆդ կը հնչէ աշխարհի չորս ցամաքներուն
 վրա
 եւ քու մարգարէախօս անւանդ մրրիկները կը
 դնդան
 Խպերիական բերակղզիէն մինչեւ արեւամերձ Զի-
 նաստանի տափաստաններն անծայրածիր...
 Ամբողջ Եւրոպան
 եւ ամբողջ Ասիան,
 Ափրիկէն
 Ու
 Աւստրալիան,
 Ամեն ու ամեն տեղ —
 Շահագործման կսկիծն իրենց մորթին վրա զգացող
 բոլոր ցեղերն ու ժողովուրդները քու մասիդ
 կը խօսին,
 'Ու՛' քու անունովդ,
 Ու քու լուսատեսիլ վարդապետութիւնովդ,
 Ու քու անխորտակելի գեմֆերովդ կը զինւին,
 Վաղւա հերոսամարտերուն համար, որոնք պիտի
 մղին տիրամալու այս երկրագնդի բոլոր հա-
 րըստութիւններուն եւ որոնք մեր քնդերներուն
 ուժովն ու արեան հեղեղներով կուտակե-
 ցան...
 Որոնք մերն են ու մեզի պիտի վերադառնան...
 Լենին,
 Քու վիթխարի հասակդ նորէն կը կանգնի մեր առ-
 ջեւ...
 Որքա՛ն բարի են քու ժպիտներդ,

եւ անձնաւորութիւնդ որքա՛ն ծովածաւալ,
 Քու դառնութիւններդ որքա՛ն յորդահոս են,
 Ու զայրոյթներդ որքա՛ն փռփռկաշունչ...
 Կը տեսնեմք քեզ ռուսական խաւարակաւ աշխար-
 հին մէջ հին,
 Երբ ցարն էր տէրը երկրին,
 եւ սովը բաժինն էր անտուն ու անհող ապրողնե-
 րուն...
 Երբ բռնութիւնն էր ծանրացեր — ինչպէս քումա-
 տը օձ — սրտերու մէջ քախծահոս,
 եւ խիղնն ու ազատութիւնը գլխահակ ափսոսի էին
 գացեր...
 Երբ տիրողները արքայութեան հաճոյքը երկրի վրա
 կը ծծէին
 եւ երկնքի խոստումներէն սին հրաժարեր էին կա-
 մովին...
 Երբ արեան գինետօն էր կուլակներու եւ իփոններու
 օրհնեալ դժոխքին մէջ,
 եւ արցունքի հեղեղներ կը թափւէին մթապար եր-
 կիւններէն...
 Ահա այն ատեն լուեցաւ քու ճայնդ,
 Լենին...
 եւ գերիներն ու գիւղացիները,
 եւ հովիւներն ու լեռնցիները,
 եւ բանւորներն ու զինւորները —
 Բոլոր տանջողները
 Հառաչողները,
 Մոնչողները
 Ոտքի ելան
 Ու սրբազան արշաւը կատարեցին դաւի ու ցաւի պա-
 լատներուն վրա
 1905-ի անմոռանալի վրէժը լուծելով
 1917-ին...

Եւ լուսարուղիս ու արեւայորդ,
 Երջանկահոս ու եղբայրական,
 Գեղեցիկ ու ներդաշնակ,
 Առատ եւ անպատմելի գիւտերու եւ բազում ու հե-
 րոսական ստեղծագործութիւններու սերմնա-
 ցանները դարձան...
 Եւ երբ օր մը քու կենդանի երազներդ
 Ոսկի պատմունքներ հագած՝ ուրախ եւ սիրազեղ
 երգերով կը շրջէին մեր նոր փառաբաններուն ու
 գիւղերուն մէջ,
 Դարանակալ ձեռքերը ոխի ու նախանձի կրքերով
 հարածեցին քեզ,
 Որպէսզի արեւդ խաւարի,
 Բայց չկրցան մթագնել քեզ,
 Ո՛վ ուժի կոթող
 Կեանքի տիեզերք,
 Ո՛վ յաներժալոյս արեւ
 Եւ անմար պայծառութիւն...
 Դուն այժմ կը հանգչիս մարդկութեան բազուկնե-
 րուն վրա
 Ու կ'ապրիս մեր հետ ու մեր սրտերուն մէջ,
 Եւ նոյն ժպիտը բարի կը վառի քու դէմքիդ վրա
 Ու նոյն բարութեան եւ անձնօրութեան հեղեղնե-
 րը կը ժայթքեն քու ամենատես աչքերէդ,
 Նոյն պատգամները կը խօսիս
 Ու նոյն զենքերն ու զրահները կուտաս բոլոր անի-
 րաւածներուն,
 Հալածւածներուն,
 Շղթայածներուն...
 Եւ անշուշտ օր մը դուն նոյն ազատականչ կոչը պի-
 տի լուսարձակէս,
 Ու նոյն մարտագոռ հրամանը պիտի տաս երազա-
 տենչ ու գալարող մարդկութեան...

Եւ այն ատեն՝
 Աշխարհի չորս ծագերէն,
 Ծովերէն
 Ու ցամաքներէն,
 Բոլոր անոնք, որ այսօր քու հրաշունչ անւանդ
 ներշնչումներովը կը գօտեպնդին
 Ու հոգիիդ ջերմութեամբ կը սարսռան,
 Բոլոր անոնք որ քեզմով են լուսաւորւած ու քեզ-
 մով են զօրացած,
 Վրէժի կայծակներով զինւած՝
 Յառա՛ջ պիտի խոյանան
 Արդարակենցաղ ու անկաշկանդ,
 Յաներժաշող ու շփեղ տիեզերքի մը առաջին եւ
 վերջին դիւցազնամարտը մղելու՝
 Հոկտեմբերավառ արշալոյսներով ողողւած ռազ-
 մադաշտերու վրա,
 Ու քու անմահ ու մշտալոյս անունդ անգամ մըն
 ալ ողջունելու համար
 Լոյսերու լոյսով
 Եւ
 Յաղթանակներու Յաղթանակով...:

Յունիս 17, 1937

ՄԵՐ ԲԱՆԱԿԻՆ

Մեր արևուշտ ու ծիծղում սահմաններուն վրա կանգ-
նած ես դռն,
Յաղթութեան բանակ,
Կիրք Արդարութեան,
Եւ անհաս խոյանք...
Արթուն եւ հպարտ կը հսկես մեր երկրին խինդա-
նատ ու ժպտաշող,
Որուն մէջ կեանքն արագավազ կ'արշաւէ դէպի՝
Յանրժական լոյսի,
Ուրախութեան,
Սիրոյ,
Առատութեան
Եւ անվիշտ ապրումներու ասիւրն անմահական...
Քու սիրններուդ կայծերէն մեր մէջ կը բռնկին
Ուժի,
Տոկունութեան,
Կամփի,
Փառքի
Եւ անպարտելի ճգտումներու յուզումներն յորդա-
հոս:
Ու քանի քու հզօր քայլերուդ դորդիւնները կը լըս-
ւին,
Ու հասակդ կ'երկարի Կարմիր աշխարհի անսահ-
մանութեան վրա,
Այնքան աւելի անվրդով ու հեշտութեամբ կ'աշխա-
տին մեր երկրի ժողովուրդները կենսութալս,
Եւ աւելի առատ կ'անին ոսկեփրփուր ցորենները
համայնական արտերուն
Եւ այնքան աւելի ցնծագին ու դաշն կը հնչէ այն
երգը գեղուն, որ նորածին կեանքն է Սքալին-
եան օրերու:

Դուն անվերջ ապրիս,
Կարմիր Բանակ,
Բերդ խաղաղութեան
Եւ յայտի կրակ...
Թո՛ղ քիւղ անի,
Ոգիդ ուրմանա,
Ու եթէ նենգ քշնամին օր մը յանդգնի մօտենալ
Քեզի,
Գիտեմ կը փշրես, լեռներն անգամ կրանիքեա,
Երկինքը կը ցնցես,
Աստղերու անձրեւ կը ցանես երկրին,
Ու եթէ ուզես,
Զայրայթի ու Արդարութեան օր մը սուրբ,
Դուն կը նետուիս հեղեղավազ ու ամենի արշաւի մը
մէջ տիեզերական
Եւ երկնքի մէջ կը վառես խորհրդալոյս մեր արեւը
գեղեցկավառ...
Զօրացի՛ր, մեծցի՛ր,
Կարմիր խնդութիւն
Երջանիկ կեանքի
Դուն արթուն պահակ,
Թշնամին սոսկա՛
Թող քու անունէդ,
Ու մենք ալ քալենք
Քու բոլր քայլերգով,
Մեր Կարմիր Բանակ,
Մարդկութեան զրահ,
Յոյս ու յաղթանակ...:

ՍԹԱԼԻՆԻՆ

Սոցիալիզմի մարտարապետ քեզ կոչեցին,
Լենինաշոյ այս վառ դարու հանճարափայլ դու
առաջնորդ...
Դո՛ւն կերտեցիր այս բերդն հսկա,
Երջանկութեան պալատն այս պերն
Ուր մարդկութեան երազները բորբ, արնայորդ,
Մարմին առին,
Ու փոխեցան՝
Կեանքի, մսի,
Ժպտի, յոյսի...
Դուն էիր որ ոգի տւիր
Դասակարգին մեր յաղթական,
Պոլշեվիկեան հուր աւիւնով հրդեհեցիր մկաններն
անհամար...
Ստեղծագործ աշխատանքի արշաւին մէջ այս դա-
րավագ
Դո՛ւն զինեցիր կամքերը մեր,
Զանգերը մեր...
Խաւարակոծ երկիրն անհուն ելեկտրաշոյ լոյս
հրաշքով ողողեցիր,
Լոյս ու արեւ մեծ Սթալին,
Լենինական փառքի մամբա,
Բոսորագեղ վեա նպատակ,
Ողջո՛յն քեզի,
Իմ առաջնորդ,
Իմ բարեկամ,
Իմ ներշնչում
Եւ իմ թոխչ...
Ընդունէ այս տողերն համեստ՝
Առատաբաշխ բարիքներուդ գովքը երգող...

Երախտիքի այս սրտաբուղխ հնչիւնները ճւէ՛ր
քեզի,
Որովհետեւ իմ երկիրս ալ՝
Թախծահալ,
Քու դրօշիդ տակ կուեցաւ
Ու իր բաղդին տէրը դարձաւ...
Իմ երկիրս ալ
Լուսածալիտ գտաւ բերկրանք
Քու փառքիդ մէջ,
Պատգամներուդ մէջ փրկարար...
Իմ երկիրս ալ
Ոտքի ելաւ,
Ու կը քալէ ազատութեան լայն մամբայէն,
Ու կը շինէ եղբայրութեան շէնքն անկործան...
Ողջո՛յն քեզի
Իմ հարազատ,
Իմ բարեկամ
Մեծ Սթալին —
Փառքի մամբա,
Վեհ նպատակ
Ու մարդկութեան
Վառ արեգակ...:

ՏԻՄԻԹՐՈՎ

Նացի դատարանը կը դողա,
Երբ՝

Կոմունիստ դեկալարը կը կանգնի՝

Հպարտ ու վեհաճալատ,

Ինչպէս առիծ մը վիրաւոր,

Ու իր նայածքին շանքերը կ'արձակէ խոժորադէմ
դատաւորներուն...

Անէծքի եւ դատապարտութեան խօսքերը կը տա-
ղեն նացի արդարադատութեան սիրտը կրա-
նիքեա.

— Ոնրագործը դո՛ւք էք,

Ձեր նիւադային գանկն է, որ բոցը տաւ Ռայխը-
քակին,

Իսկ մենք, կոմունիստներս,

Կ'ատենք ռնիրը,

Դաւը,

Տեռորը,

Մենք երջանիկ ու լուսակերտ աշխարհի մը ռահվի-
րաներն ենք...

Դարձուցէ՛ք ձեր խաւարակուռ աչքերը դէպի Արե-
ւելք,

Ու տեսէ՛ք բերկրանքի պերն յորդագեղութիւնը,

Եւ հզօրագօր այսօրւա մրգաւէտ հանդէսը,

Տեսէ՛ք խոստումներու բաբախումը,

Եւ աւելի մեծ յոյսերու բոցաբեւ թռիչքը...

Տեսէ՛ք ժպտուն եւ անթախիծ սերունդներու եղ-
բայրութիւնն անէն,

Ու անոնց արեւայորդ անը արշալոյսներէն պոռթ-
կացող նոր մարդկութեան ուղիներուն վրա...

— Լռէ՛, պոռացին դատաւորները միաբերան:

Արդարութեան նիւադը, որ բազմեր էր պատի մը
վրա, ամօթէն մեռաւ,

Նացի աստածները գայն վերցուցին ու ոգի տւին,
Հիւր-խրի ակռաներուն կնոտոցները լսեցան Նացի
օրինագրքերու մէջէն:

— Եթէ դատարանը քեզ ազատ իսկ արձակէ, եկեր
է վախճանդ, պոռաց արնահագագ կէտրինկը,
որ իր հաշիշամոլ երեսակայութեան մէջ Տի-
միթրովին արիւնն էր կուլ տւեր:

— Դուն յանցաւոր ես, շառաչեց նորէն Նացի գօրա-
վարը մոլեգին,

Եթէ նոյնիսկ ուրիշի մը լուցկին է, որ կայծը տաւ
առաջին,

Դո՛ւն ես մեղաւորը,

Որպէս Կոմունիստ,

Որպէս առաջնորդ...

* * *

Լսեցաւ նորէն խաբանող ձայնը Տիմիթրովին,

Արձագանգ տաւ որպէս կուռ բողոք,

Շանք ու զմարտութեան,

Խորտակեց, քանդեց

Պիղծ արդարութեան

Շէնքը մահաստուէր,

Եւ ամբաստանեալ

Տիմիթրովին անմեղ

Եղաւ դատաւոր

Եւ աշխարհը դատեց

Հրէշը Նացի

Եւ ամօթի,

Նախատինքի,

Մոռոտ կնիքով

Կնիքեց անոր

Արատաւոր

Ճակատը սեւ...

Կանգնե՛ր ես նորէն
 Լայփցիկի առջեւ,
 Դո՛ւն ամմահ հերոս,
 Լուսավառ փարոս,
 Արդար դատաւոր,
 Եւ մաքուր վկա,
 Նորէն կը գամես
 Նոյն ամբաստանող
 Մատը աւինէ
 Փաշիգմի նակտին
 Վատ ու ռերածին...
 Կանգնած ես նորէն,
 Ինչպէս փոքորիկ,
 Հրեղէն պատգամ,
 Ու ձայնդ հզօր,
 Խոր կ'արձագանգէ
 Միլիոնաւոր
 Սրտերու մէջ
 Մըրկաւոր
 Կը պատասխանեմ,
 Սիրելի ընկեր,
 Հրաշունչ կոչիդ,
 Օր մը կը դատեմ
 Դատողները քեզ
 Ու ռերախորհուրդ
 Ռայխսքալն իրաւ
 Բոցերու կուտանք,
 Ու Խորհուրդներու
 Պալատը շքեղ
 Կը կերտեմ մի օր
 Պերլինի մէջ
 Կարմիր,
 Ու անշէջ...:

ԱՐԵՒԱՏՕՆ

Այդ ինչ թնդիւն է,
 Դորդիւն է...
 Կարծես աշխարհը կը թնդա
 Ու կը ցնծա...:
 Կը սարսի աշխարհն իր հիմէն:
 Մըրիկ է շաչուն,
 Լուսամբրի՛կ — շառաչուն...:
 Հողմը որոտ է դարձեր,
 Ամպը թնդանօթ,
 Երկինքը երախն է բացեր
 Կ'երգէ որոտագոռ...:
 Այդ ինչ ցնծութիւն,
 Ծնունդի բերկրանք...
 Սրտերը կ'անին,
 Ծաղիկ կը դառնան:
 Կը պայթի հողը
 Բոցավառ սերմով,
 Կը փոխի խաւարը
 Լոյսի,
 Պտուղի,
 Վառուղ երազի...
 Այդ ի՛նչ փոքորիկ,
 Այդ ի՛նչ ցնցում է...
 Քաղաքներ կ'իյնան
 Հին ու
 Մեծափառ...
 Տես փոշի կ'ըլլան —
 Անյայտ, անամօթ...:
 Գիւղը կ'արքնա
 Իր մահւան բունէն —
 Տառապանքի,

Վշտի անդունդէն...
 Զանգւածներ խրոխտ,
 Բոցագեղ աչքով,
 Անվախ,
 Ամենի,
 Արշաւի են ելեր
 Դէպի մահւան փոս,
 Կեանքի նոր աղբիւր...:
 Այդ ի՛նչ թնդիւն է
 Ու դրդիւն է...
 Կարծես աշխարհն հիւանդ է...
 Կը դողա,
 Կը գոռա...
 Բայց կուգա,
 Ահա,
 Կուգա Տիտանն հզօր...
 Կ'սպաննէ մահը նենգ
 Կը պատռէ
 Օրէնքն հին,
 Կը քանդէ
 Շղթաներ բիրտ,
 Ու սրտէն կը ծնի նոր աշխարհ
 Լուսավառ,
 Կը ծաղկի Նոյեմբեր,
 Ոսկեշող Նոյեմբեր,
 Արեւոտ առաւօտ...
 Արեւն է կը պայթի,
 Լուսաշորդ գետ կ'ըլլա
 Ու կ'իջնէ լեռներու,
 Դաշտերու բերրի,
 Նորաշէն տուներու
 Եւ ուղիներու վրա...:
 Արեւատօն է կարծես,

Լուսակէզ ու
 Անթառամ...:
 Դեղեցկութեան,
 Անի,
 Յոյսի,
 Լոյսի ռազմերգ է...:
 Նոր պայքարի,
 Անյաղթ կամփի,
 Կառուցումի շրջանն է այս...
 Տես ի՛նչ գոհ է ամեն ստրուկ — որ տէր է ալ,
 Ամեն բանւոր —
 Որ երգ ունի,
 Որ գիրք ունի,
 Որ հաց ունի համեղանուշ...:
 Բերրի հողը հազար անգամ,
 Հազար անգամ աւելի ճոխ,
 Առատաբաշխ է դարձեր...
 Ու մեքենան կը շառաչէ,
 Ու կ'արտադրէ ձեռքը մարդուն —
 Հաւաքական ձեռքը մարդուն...
 Համայնքն հիմա ունեւոր է,
 Երջանիկ է
 Ու բերկրաշող...
 Հազար ապրին
 Լեռնինն հզօր,
 Սքալինը Լեռնհագօր՝
 Բարիքներու աղբիւրը վառ,
 Ժողովուրդի ազատարար,
 Որ սէր տաւ
 Երկրին վարար,
 Որ քեւ տաւ
 Անոր անհուն,
 Ո՛վ լուսահաս

Մեծ Յայտնութիւն,
 Ոսկեշղթա, կուռ Միութիւն,
 Ողջոյն քեզի,
 Հագար ողջոյն
 Մրրկարշաւ,
 Խրոխտ վերելք
 Ու դարերու
 Դուն գիւտ անմահ...:
 Ու դող սողան քշմամբներ,
 Ու քող գոռան անոնք անվերջ,
 Երբ կը փայտ փառփող նամբան,
 Ու կատարէն վեր կը քռիս...
 Կը փշրի դահիճը նենգ,
 Փռչի կ'ըլլան ռմբախորհուրդ գանկերն արնոտ
 Ու կոնակէդ քեզ հարածող դաւանանին ձեռքերը
 պիբկ
 Կը բռնի մեղքին մէջ խոր,
 Ով որ կեանքին դէմ կը դաւէ,
 Կը մահանա...
 Ու դուն յառաջ,
 Յառաջ կ'երթաս
 Քսանկութեան բորբ վառարան
 Լուսաւոր կամփ,
 Մեծ նպատակ,
 Դուն անպարտելի,
 Դուն յաղթանակ,
 Ողջոյն օրերուդ
 Ողջոյն դարերուդ...:

Նոյ. 4, 1937

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ

Քառուի ու քեզի մթամած երկինքներուն մէջէն նո-
 րէն քու դէմքդ կը շողա՛
 Վառուղ Հոկտեմբեր,
 Լարուղ Հոկտեմբեր...
 Ու քու լոյսերուդ պերն մրրիկներով հրդեհած
 աշխարհն այս խռով
 Արեւի ուղին է առեր,
 Ու կը վազէ խելայեղ ու մրրկարշաւ հողմերու պէս,
 Որ բերքառատ ամառներու եւ լիարիւն գարուննե-
 րու իմաստուն կիրքերն ունին...
 Լոյսէ Հոկտեմբեր,
 Յոյսէ Հոկտեմբեր,
 Քու անմահական ու արեւաւոր օրերդ նորէն կը
 ծաղկին մեր խաւար հորիզոններուն վրա,
 Ուր յեղափոխութեան շփոթներէն խելագարած
 փաշիգմը սուրբերու պարը կը պարէ մասսանե-
 րու արնաքաթառ ու բզմաւած մարմիններուն
 վրա,
 Եւ ուր սուրբներու ու աստղերու տիտանամարտե-
 րը կը մղին ահեղ:
 Ու կարծես տիեզերքը ռափի կ'ելլէ քու եղբայրա-
 կան կանչիդ
 Ու պատգամներուդ ռումբերը կը պայթին Միջերկ-
 րականի արեւամար ակերտուն վրա,
 Որոնք դեռ նոր կ'զգան քու ջերմութիւնդ ու խըն-
 դութիւնդ, քու երգդ ու քու բերքդ,
 Երգաւոր ու բերքաւոր Հոկտեմբեր...
 Ու կը շաչեն քու ալիքներդ հողմավար
 Եւ ուրականներդ բոցէ սինկերով դէպի երկինք
 կը խրվին,

Մեր քշառութիւններում ու դառնութիւններում,
 մեր կսկիծներում ու հատնումներում փռչինե-
 րը յոյսի հրեղէն թեւերով խաւարի ու անէութեան
 անջրպետներում մէջ շարտելէն...
 Ու դում ճորէն առաջ կը վազես, որպէս վիթխարի
 բանակ,
 Որպէս ամպրոպ,
 Լենինաժին շքեղ արշաւ
 Ու մարդկութեան մեծ նպատակ...
 Ողջոյն քեզ գալիք
 Ու մեծ Հոկտեմբեր,
 Ողջոյն գրռիդ
 Բոլոր ու մրրկաբեր...
 Քեզ յաւէտ ողջոյն
 Փրկութեան դրօշ,
 Պերնիմաստ փարոս,
 Վառուդ առաւօտ,
 Լոյսէ յաղթանակ...:

ՆՈՅՆՄԲԵՐԵԱՆ

Նոյեմբերեան ցնծութեամբ յուզումնայորդ իմ հո-
 գիս քեզի կուգա,
 Արեւի երկիր,
 Հայրենիք անոյշ,
 Լոյսի, խնդութեան անսահման ովկիան...
 Եւ ինչպէս ասուպ, ինչպէս աղմկաբեկ
 Կ'արշաւեմ, կ'անցնիմ անցեալիդ խորէն
 Մութ ու ահալոծ...
 Արցունքդ կ'իյնա հոգւոյս անհունին,
 Ու կը յորդի անհունն անգամ
 Սուգիդ մրուրէն,
 Սրտիդ փրփուրէն...
 Հայոց լեռներուն մէջ անդնդախոր
 Խուլ կ'արձագանգէր բուքն հեծեծանքիդ,
 Տրամուրեան ամպեր, կը բորբոքէին սրտիդ մէջ
 արնոտ...

.
 Այս օրերուն մէջ անգամ, արեւափամ...
 Հին օրերէն խոր վերքեր կան,
 Արիւնաժոր դեռ հետքեր կան...

.
 Նոյեմբերեան յաղթանակով դրօշագարդ իմ հոգիս
 Քեզի կուգա,
 Լուսայորդ երկիր,
 Լենինեան արեւ...
 Կը յիշեմ աւեր պատմութիւնդ սեւ
 Բռնութեան շարան, ժանգոտած շղթա,
 Որուն տակ դարե՛ր տնեացին, լացին
 Գերին, գիւղացին,
 Մինչ տիրողներն շոայութեան ոսկէառատ հա-
 նոյքն առին,

Գինի, կնդրուկ, պար ու խնջոյք
 Եւ հեշտակէզ կրքի ծաղիկ վայելեցին...
 Ու կը քւէր քէ՛
 Կեանքն աշտպէս
 Պիտի հոսէր
 Ո՛ր, դառնակէզ...
 Բայց գրկանքի ու քալիծի օրերն անցան...
 Մոայլութեան, անարգաւանդ սպասումի տեղ
 անտրտունջ
 Լեռնաձառ օրերն եկան
 Ամմահական...
 Եւ ինչպէս մրրիկ,
 Տիեզերական վիթխարի ցասում
 Պոռքկաց մեծ մասսան...
 Ահեղ պայքարի, փրկութեան օր էր,
 Հերոսներ ինկան,
 Ու Փռնիացաւ բռնութեան շղթան,
 Ռամիկը տիրեց, լեռան ու դաշտին,
 Հայոց աշխարհի մութը չփացաւ,
 Ու Նոյեմբերեան առաւօտը վառ
 Ծաղկեցաւ ազատ մեր երկրին վրա...

* * *

Նոյեմբերեան խինդով լեցուն իմ հոգիս,
 Քեզի կուգա,
 Որպէս փոքորիկ,
 Յաղթական զինուոր,
 Իմ կարմիր երկիր,
 Լուսաշող խոստում,
 Ու երբ կը դիտեմ գալիքդ վառման,
 Ինչպէս մարգարիտ, արեւոտ տեսիլ,
 Կը զինւի հոգիս,
 Ու կ'ուզեմ ես ալ լծւիլ պայքարիդ,
 Նւիրւիլ քեզի...

Կ'ուզեմ որ հոս ալ
 Շողշողա լոյսդ
 Լուսաւոր երկիր,
 Երջանիկ օրքան,
 Բերքի, բարիքի,
 Կեանքի, վայելքի,
 Երգի Հայաստան...:

ՕՐՋՈՆԻԿԻՁԷ

Ինկա՛ւ հսկան,
Ինչպէս կազմի մը հզօ՛ր, ամեհի,
Որ իր փառքն էր խրեր երկնքին, հողմին,
Կամ ինչպէս սիւն մը լուսեղէն,
Որ տիեզերքն համայն իր ուսերուն վրա կը կրէ...
Պայծա՛ռ առաջնորդ,
Նւիրումի տիտան
Եւ հերոսութեան հայելի,
Որուն կեանքը փրկութեան ու ազատութեան խա-
ւար քանապարհներէն վեր մագլցող բոցէ մա-
գիլ մ'եղաւ
Եւ որուն արիւնն ու կսկիծները եղբայրութեան ան-
դաւանան յայգերը բողբոջեցին ատելավառ հո-
գիներուն մէջ:

Բանտերուն մէջ, արդ, հին եւ ահեղ
Կը հնչեն դէռ պատգամներն անմեռ մեծ ղեկավա-
րին,
Երգի պէս ըմբոստ,
Յոյսի պէս խրոխտ
Ու կ'ալեկոծի Կովկասն հին ու արմաղաշտ,
Յեղերու դամբան,
Խաւարի դժոխք,
Քարիւղի,
Դիմիի,
Գեղուհիի,
Հանքիի,
Շահու
Ու
Մահու գերագոյն դրախտ,
Յարերու կրքին փափուկ մահճակալ...

Ու կը փալէ ան ափսոսի մամբէն,
Կը փալէ խրոխտ ու վեհ մակառով,
Վստահ թէ կուգան յաղթական օրեր
Ու քուրջապատ Կովկասն
Ու Ռուսաստանն համայն
Կը հագնին ոսկի, շողշող պատմունան...
Ու կիտրոններու դեղին ու արեւաշող լոյսեր կը
ժայթքին վրաստանի մահիճներէն ակտավա-
րակ,
Ու բոցէ երկնքին մէջ գորգեր կը հիւսին մետաֆ-
եա մուխով,
Լեռնի օրը կը ծաղկի
Որպէս արշալոյս,
Մեղրածոր օրօր,
Անհատնում բարիք...

Ղեկավարն հիմա տեսէ մարտերուն մէջ բալշե-
վիկեան,
Ինչպէս առիւծ,
Անվախ հերոս,
Իր սիրտն առած ափին մէջ,
Որպէս նւէր,
Որպէս վրէժ,
Բորք փոթորիկ,
Ուժ, ցնծութիւն,
Կը խոյանա
Լեռննացոյց նպատակին
Ն շարքերն անթիւ կը տիրանան
Քաղաքներուն,
Ու գիւղերուն
Ու գահերուն
Ու տարրերուն

Ու կը կփի աշխարհն անթեք մեր կամփերու մուր-
ներուն տակ...

Մերն է հիմա ողջ Ռուսաստանն արեւայորդ,
Անդրկովկասն որ դեռ երէկ արմատաշտ էր խաւա-
րարեկ...

Ու կը շինւի
Ու կը բացւի
Ու կը լայննա՛
Աշխարհը մեր
Հգորագո՛ր...
Առատ բերք կա...
Աշխատանքի մեծ արգասիք...
Կ'անի հսկա՛ն
Եղբայրութեան բաղքը օրրան,
Պողպատաճոյլ աշխարհը մեր
Կը սլանա դէպի արեւ
Դէպի անհո՛ւն,
Դէպի Ազատ
Աքալինեան
Օրերը վառ...

Հոն է դեռ Սերգոն
Կանգնած է որպէս
Զինուոր արմակամ,
Որպէս առաջնորդ,
Բարեկամ,
Եղբայր...
Բարիք կը բաժնէ
Առա՛տ, բոլորին...
Երջանիկ ժպիտը
Կը փայլի դէմքին,
Մոռցեր է կարծես
Օրերը ցաւի,

Դաւի եւ մահի,
Նոր կեանքը լուսեղ
Արեւ է տներ
Իր աչքին,
Սրտին...

Բայց յոգնած է մի քիչ
Զինուորը արի
Եւ կ'ուզէ հանգչիլ
Ննջել, երագել
Գալիք մեծ օրւա
Երագը վսեմ...

Կը ննջէ Սերգոն
Բարեկամը մեծ...
Զըլլա որ յուզիք,
Հերոսը կ'ատէ
Թախիծ ու արցունք,
Փառքը զայն առաւ
Յաւետ կտակեց
Անմահ օրերուն,
Զըլլա որ տխրիք,
Անմահը կ'ատէ
Թախիծ, արտասուք...:

Փետր. 18, 1937

ՈՂՋՈՒՆԵՐԳ

17 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓԱՌՔԻՆ

Խիզախ ու յաղթահասակ պատանի,
Մէջի ու մրրկի հրաշափառ ծնունդ,
Ո՞ւր է այդպէս արագաթռիչ կը խոյանաս ...
Փառքի կատարներէն վեր կը պանաս հրաշէկ
յոյսին պէս, որ դէպի անհունը կ'երկա-
րի...:

Ոտքերուդ տակ տրորեր ես մահն ու ննգու-
թիւնը...

Աւերակներու եւ տառապանքի վիհերուն վը-
րայէն կ'արշաւես լայնաբաշ առիծի մը
պէս, որ պինդ մկան է եւ ուժ ամհատ-
նում...:

Խաւարներէն ծնող ոսկի՝ յարութիւն,
Սրտերու բերկրանք,
Սկզբնաւոր բարութիւն բայց անվերջ օրհներգ,
Ողջո՛յն քեզի,
Ողջո՛յն իմ արեւահոս երկիր,
Դո՛ւն անհաւատալի, բայց իրական,
Հօօ՛ր ու անասան ...

Երէկ ադի արցունքներդ կը հեղեղէին մարդ-
կութեան սրտերն անողոք,
Ու սրտամկիկ օգնութեան կանչերդ կը փշրը-
ւէին Եւրոպայի անխիղճ խզմին դէմ...

Երէկ դուն ազատ էիր եւ մութացիկ,
Անտուն էիր ու տրտում,
Անձայն էիր ու այնոյս ...:

Երէկ դաշնակն ու դաւը կ'իշխէին քու ծոցիդ
մէջ վիրաբորբոք...

Երէկ դուն որք էիր ու քախծութիւն,
Գերեզման էիր եւ արիւնոտ պատանգ,
Կենդանի՝ մեռեալ,
Մահ համատարած ...

.

Այօր դուն կեանքն ես,
Արեւ ու երգ ես,
Ո՛վ լուսերես
Իմ Հայաստան ...

Այսօր դուն շէն ես
Լոյս ու բերկրանք ես,
Իմ անթախիծ
Իմ յուսաւոր
Հայաստան ...

Այսօր կը ծաղկիս,
Լոյս ու ոսկի ես,
Վարդ ու պարտէզ ես
Վարդակարմիր Հայաստան ...
Քու երգդ նոր է,
Զայնդ հօր է,
Անպարտելի՛,
Անպատմելի Հայաստան ...:

Երէկ դուն բռնցքիդ հարածներով փշրեցիր
գանկերն անարգ թշնամիիդ,
Ու դասակարգիս տիր ուժ եւ իշխանութիւն...
Երէկ քու կամփիդ առջեւ թեփեցան լեռներն
անգամ.

Ու բնութիւնը ստրուկն եղաւ պահանջներուդ...
Այսօր կը ջախջախես անարգ թշնամին, որ կեղ-
ծիքի պատեանին մէջն էր քագնե՛ր...

Բու յաղթական լուսարշաւիդ մէջ կը խոր-
տակես այն բոլոր ամբարտակները, որ ո-
նիրին ձեռքն է դրեր,

Ու դաւաճանին ձեռքը կը գամես արդարու-
թեան սիւնին ...

Դուն միշտ կ'ապրիս,

Միշտ կը փայլիս

Անմարելի լոյս,

Եւ անխորտակ բերդ,

Վսեմ բարի՛ք,

Մեծ խնդութիւն,

Ողջո՛յն,

Ողջո՛յն

Իմ բերկրաշող

Իմ լուսածին

Խորհրդային

Եւ անսասան

Հայաստան ...:

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

ԱՅՍՊԷՍ Է ԱՄԵՐԻԿԱՆ	·25
ԼԵՆԻՆԵԱՆ ԵՐԳԵՐ	·25
ՓՈԹՈՐԻԿ	·50
ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԱՐՁԱԿ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒ- ԹԻՒՆՆԵՐ	·25

ԳԻՆ՝ 25 ՍԵՆԹ

ԵՐԵՒԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

ՆԻՒ ԵՈՐԲ

1938